

گونه‌شناسی نهادهای مالی و

مراکز تصمیم‌گیری اقتصادی در ساختار اقتصاد ایران

بخش چهارم

دکتر بیژن بیدآباد

اشراره

در بخش‌های قبلی، ضمن مروری بر گونه‌های رفتاری مراکز اقتصادی - مالی کشورمان، به تشریح وضیعت بودجه‌ای مراکز مالی رسمی پرداختیم و آمارها و نسبت‌های مربوطه را ارایه کردیم.

اینک توجه شما را به ادامه مقاله جلب می‌کنیم.

بانک و اقتصاد

عده‌ای به علت فرصت‌های به دست آمده، از لحاظ اقتصادی رشد کردند و به رأس هرم نزدیک شدند و عده دیگر به علت تورم مداوم، در سطح قبلی ماندند و برخی نیز به سطوح پایین‌تر منتقل شدند. به‌حال، در حال حاضر، در رأس هرم و لایه‌های زیرین آن دولتمردان و برخی از فعالان عمده بخش خصوصی قرار دارند؛ در لایه میانی هرم، مدیران دولتی و فعالان جزء از بخش خصوصی هستند و در قاعده هرم نیز انبووه کارمندان و کارگران دولتی و خصوصی یا خوبش‌فرمایان کوچک قرار گرفته‌اند.

مراکز مالی غیرقانونی

بعضی از کارشناسان نفت ایران معتقدند که در آمدگروه‌هایی که از بخش نفت ارتزاق می‌کنند، حاشیه‌ای نیست، بلکه تملک این باندها به بخش‌های زیادی از درآمد نفت تسری دارد.

با توجه به کلیت دگرگونی ایجاد شده در ساختار هرم طبقاتی کشور، ذکر این قانون که در جامعه‌شناسی سیاسی به عنوان الیگارشی آهنین روپرتو می‌شل مطرح است، خالی از فایده نیست. روپرتو می‌شل که

پس از تعییر نظام در سال ۱۳۵۷ و خلیج‌ید از خاندان پهلوی، تغییرات اساسی در هرم طبقاتی کشور به وجود آمد. افرادی که قبل از انقلاب غالباً در سطوح پایین هرم طبقاتی جامعه بسرمی‌بردن، پس از انقلاب، به لایه‌های بالای هرم قدرت منتقل شدند و بر عکس، افرادی که در لایه‌های بالای هرم بودند، یا از ایران گریختند و یا اموالشان مصادره شد و به هر ترتیب، به لایه‌های پایین‌تر انتقال پیدا کردند. اما در طبقه متوسط نسبت به رأس و قاعده هرم، کمتر دگرگونی مشاهده شد. سپس در طول زمان، به علت مصایب مختلف اقتصادی و غیر اقتصادی در بعد از انقلاب، طبقه متوسط شروع به تجزیه‌شدن کرد:

تسليحات نظامی و افزار و ادوات جنگی یکی از منابع مهم تجارت در قرون گذشته بوده و هست. شبکه‌های فعال در این زمینه نیز همانند بخش قاچاق مواد مخدر نامری می‌باشند و کانال‌های ارتباطی و تجاری‌تری آنها از منظرهای معمولی قابل‌رؤیت نمی‌باشد. انطور که در بیشتر کشورهای جهان به اثبات رسیده است، غالباً حاشیه درآمد تجارت اسلحه و بهخصوص در شرایط تحریم‌های اقتصادی از سوی دول پیشرفت، بسیار زیادتر از ارزش بازاری آن بوده و گاه دههای برابر ارزش اسمی آن می‌باشد. یکی از دلایل طولانی‌شدن بسیاری از جنگ‌ها، فشار سیاسی مخفیانه دلالان در این ارتباط به همکاری پرداختند و تعداد بسیار دیگری به انحصار مختلف در این چرخه فعال شدند. ماهیت مالکیت این شرکت‌ها در انواع مختلف دولتی، دولتی - خصوصی و خصوصی به چشم می‌خورد.^(۵)

درآمدهای باید به خزانه دولت ریخته شوند و سپس، همانند بروژه‌های دیگر براساس موافقت‌نامه‌های طرح‌های عمرانی هزینه شوند.^(۴) بیع متقابل از لحاظ مقررات صندوق بین‌المللی پول که ایران عضویت آن را دارد و همچنین سازمان جهانی تجارت قابل قبول نیست و تخطی ایران از قوانین بین‌المللی در این مورد شناخته می‌شود.

دردهه ۱۳۷۰ تغییرات ساختاری زیادی در وزارت نفت به‌وقوع پیوست و حدود ۱۴ شرکت مستقیماً فعالیت‌های نفتی را به‌عهده گرفتند و ۹۱ شرکت تابعه در این ارتباط به همکاری پرداختند و تعداد بسیار دیگری به انحصار مختلف در این چرخه فعال شدند. ماهیت مالکیت این شرکت‌ها در انواع مختلف دولتی، دولتی - خصوصی و خصوصی به چشم می‌خورد.^(۵)

گروه‌های خاص منتفع می‌شوند که از لحاظ دولتی مسلط به فعالیت‌های این بخش هستند. کلیه محصولات و مشتقات نفتی که نوع بسیاری دارند، همچنین واحدهای تولیدی که به نحوی در ارتباط با تامین قطعات تخصصی صنعت نفت فعالیت دارند نیز مشمول موضوع فوق می‌شوند و در انحصار مدیریتی خاص قرار دارند. براساس اظهارات وزیر نفت، باندهای مافیایی فعالی در عرصه صادرات نفت فعال هستند که متشکل از "دهای پورسانت‌بگیر" و متصل به جریانات سیاسی می‌باشند.^(۱) بعضی از کارشناسان^(۲) نفت ایران معتقدند که درآمد گروه‌هایی که از بخش نفت ارتزاق می‌کنند، حاشیه‌ای نیست، بلکه تملک این باندها به بخش‌های زیادی از درآمد نفت تسری دارد. قبل از انقلاب، قراردادهای نفتی اول در هیات دولت به تصویب می‌رسید و سپس برای تصویب مجدد به مجلس می‌رفت و در استناد مجلس ثبت و بایگانی می‌شد. در حال حاضر، نحوه انعقاد قراردادهای نفتی با طرف خارجی مشخص نیست و ابهامات زیادی درخصوص دخل و خرج درآمدهای نفت وجود دارد.

بد نیست به این موضوع نیز اشاره شود که در قوانین بودجه سنتی و برنامه‌های پنجساله، ارقامی به عنوان بیع متقابل در اختیار وزارت نفت قرار داده می‌شود تا در ازای فروش نفت، اقدام به سرمایه‌گذاری در بخش نفت نماید. برای مثال، براساس بند "۵" تبصره ۲۹ قانون بودجه سال ۱۳۸۰، این رقم فقط برای همان سال ۴/۷ میلیارد دلار می‌باشد. تاکنون از ۴۹/۵۰۷ میلیارد دلار سهمیه بیع متقابل در برنامه‌های توسعه و قوانین بودجه، برای مبلغ ۴۳/۱۳۹۲ میلیارد دلار توسط شورای اقتصاد مجوز صادر شده است.^(۳) بیع متقابل از لحاظ بودجه‌ریزی و کارایی اقتصادی پذیرفته نیست و علی‌القاعدۀ همه

۳- تولیدکنندگان انحصاری: یکی از وجهی که با مشارکت فعالان خصوصی و دولتمردان در کشورهای در حال توسعه شکل می‌گیرد، راهنمایی خطوط تولیدی است که غالباً با حمایت‌های ویژه، انحصاراتی را در تولید کالاهای مختلف ایجاد می‌کند. این پدیده در این‌گونه کشورها غالباً به صورت انحصاراتی بروز می‌کند که قدرت رقابت را عملاً از سایر فعالان خصوصی سلب می‌نماید. مشابه این

۴- حاشیه درآمدی تجارت اسلحه: تجارت‌های پرسود دنیا، به ترتیب مواد مخدر، اسلحه و زن می‌باشند. تجارت اسلحه یکی از تجارت‌های است که غالباً دلالان بین‌المللی اسلحه را به طرح‌های بزرگ و محرمانه دولت‌های قوی در رابطه با جنگ‌افروزی‌ها در صحنۀ بین‌المللی مرتبط می‌نماید. جنگ برای همه زیان‌آور نیست و همواره عدهای هستند که از بروز جنگ نفع می‌برند. تجارت اسلحه و

در حال حاضر، دولتمردان و برخی از فعالان عمده بخش خصوصی در رأس هرم قدرت اقتصادی قرار گرفته‌اند؛ مدیران دولتی و فعالان کوچکتر در بخش خصوصی هم لایه‌های میانی این هرم را از آن خود کرده‌اند، و کارمندان و کارگران دولتی و خصوصی و همچنین خوبش فرمایان کوچک نیز در قاعده هرم جای گرفته‌اند.

۴/۲ این تجارت به ارمنان می‌آورد که رقمی معادل درصد بودجه عمومی کشور در سال ۱۳۸۱ می‌باشد.^(۱۶) جالب توجه این که، چای قاچاق از طریق توزیع و فروش توسط فروشگاه‌های دولتی و شبکه‌دولتی و فروشگاه‌های نهادهای انقلابی پوششی می‌شود.^(۱۷) این فعالیت عملاً باعث شده است که ده هزار تن چای تولید چایکاران در انبارها بماند و عملاً ۵۰,۰۰۰ نفر چایکار ایرانی دچار رکود شغلی شوند.^(۱۸)

۶- قاچاق منسوجات: یکی از اقلام قابل توجه در قاچاق کالاهای قاچاق منسوجات در انواع مختلف می‌باشد. برآوردهای مختلفی از حجم قاچاق منسوجات به عمل آمده و میزان قاچاق این گروه از کالاهای را در سال ۱۳۷۸ به نیم میلیارد دلار معادل ۴,۰۰۰ میلیارد ریال برآورد می‌کنند.^(۱۹) دامنه قاچاق منسوجات تا حد ۶۰ درصد مصرف داخلی نیز گزارش شده است.^(۲۰)

۷- قاچاق شکر: براساس بررسی‌های انجام شده، سرانه مصرف شکر در ایران ۲۸ کیلوگرم در سال (حدود هشت تا نه کیلوگرم بیش از متوسط جهان) است. بر این اساس، نیاز کشور به شکر ۱/۸ میلیون تن در سال می‌باشد که ۱/۱ میلیون تن آن از محل تولید داخل و بقیه از طریق واردات رسمی و قاچاق وتعاونی مرzneshian وارد کشور می‌شود. میزان واردات و قاچاق شکر در سال ۱۳۸۱ به حدی زیاد بود که ۴۵۰ هزار تن شکر تولید داخل به فروش نرسید. براساس بررسی‌های مختلف، میزان قاچاق شکر ۳۰۰ هزار تن (به علاوه ۸۷/۵ هزار تن واردات تعاونی‌های مرzneshian) در سال ۱۳۸۱ برآورد می‌شود. چنانچه این مقدار شکر با نرخ مصوب شوروی اقتصاد در سال ۱۳۸۱ (از قرار کیلویی ۳۶۳۰ ریال) به فروش رسیده باشد، بالغ بر ۱۴۰۰ میلیارد ریال خواهد شد.^(۲۱)

۸- قاچاق خودرو و لوازم خانگی: خودرو نیز یکی از زمینه‌های قاچاق کالا محسوب می‌شود. قاچاق این کالا با همیاری شبکه‌های مختلف صورت می‌گیرد و شامل بسیاری از افراد و شخصیت‌های ذینفع نیز می‌شود. حجم فعالیت یکی از این باندها در حد ارقامی بیش از ۲۰۰۰ دستگاه خودرو قاچاق می‌باشد که از ارزش ریالی زیادی برخوردار است و تاسف بیشتر در این باب این است که این واردات طی مجوزهای خاص به کشور وارد شده و عملیات ترخيص گمرکی، شماره‌گذاری، فروش و انتقال سند رسمی آنها هم صورت گرفته است.^(۲۲)

نظامی و انتظامی، ارتتش، سپاه پاسداران، سازمان‌های اطلاعاتی مانند حفاظت اطلاعات سپاه، حفاظت اطلاعات نیروی انتظامی، بسیج و ارگان‌های مشابه می‌باشد.^(۲۳) اعظم واردات گمرکی نیز خود در انحصار شرکت‌های خاصی می‌باشد. براساس اظهارات رئیس کل گمرک کشور، معادل ۵۶ درصد واردات گمرکی کشور توسط ۱۰۰ شرکت بزرگ انجام می‌پذیرد.^(۹)

بررسی پرونده‌های قاچاق طی سال‌های متتمادی حاکی از آن است که تعداد قاچاقچیان خردپا رو به نقصان و تعداد شبکه‌های قاچاق عمده، همچنان رو به گسترش است.

براساس گزارش ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، در سال گذشته به ۵۷۰۰۰ پرونده قاچاق کالا و ارز رسیدگی شد. در همین گزارش آمده است که روند بررسی پرونده‌ها طی سال‌های متتمادی حاکی از آن است که هر سال نسبت به سال گذشته قاچاقچیان خردپا رو به نقصان و شبکه‌های قاچاق عمده، همچنان رو به تزايد و گسترش می‌باشد.^(۱۰) تنها ۲۵ درصد از قاچاق توسط چتریازها یا از طریق کوله‌باری صورت می‌پذیرد.^(۱۱) در میان پرونده‌های قاچاق کالا فقط ۰/۵ درصد آنها پرونده‌هایی هستند که رقم تخلیف‌شان زیر ده میلیون ریال است.^(۱۲) میزان مبادلات قاچاق مرزی در ایران هم هفت میلیارد دلار برآورد می‌شود.^(۱۳) این رقم در برخی از بررسی‌ها ۴/۵ و در برخی دیگر ۸/۵ میلیارد دلار نیز ذکر می‌شود.^(۱۴) ولی با توجه به کمیت قاچاق کالا در ایران، ارقام زیر هفت میلیارد دلار چندان تخمین‌های صحیحی نمی‌توانند باشد. براساس آمار گمرکات کشور، تعداد پرونده‌های تشکیل شده برای موارد تخلفات گمرکی، نسبت به سال گذشته ۶۴ درصد رشد داشته است و رقم تخلف این پرونده‌ها برای شش ماه اول سال ۱۳۸۱ برابر ۱۰۹۰ میلیارد ریال می‌باشد.^(۱۵)

۵- قاچاق چای: قاچاق کالاهای از طیف وسیعی برخوردار است و عمده قاچاق و مبالغه هر کالایی در شبکه خاص خود اتفاق می‌افتد. برای مثال، میزان قاچاق چای رقمی حدود ۲۰۰,۰۰۰ تن در سال است که با قیمت متوسط ۴۵,۰۰۰ ریال برای هر کیلو چای، درآمدی به میزان ۹,۰۰۰ میلیارد ریال را برای فعالان

پدیده در کشورهای پیشرفته کمتر دیده می‌شود، زیرا در اینگونه جوامع، آزادی‌های رایج و حمایت‌های قانونی از حقوق افراد و عدم تعیین در سیاستگذاری‌های اقتصادی بیشتر می‌باشد. در بسیاری از کشورهای در حال توسعه دیده شده است که انحصار تولید، ورود یا صدور برخی از کالاهای با اقامه دلایل و ذکر توجیهات خاصی - هر چند از لحظه نظریات اقتصادی غیرمستدل - به تولیدکنندگان یا صادرکنندگان خاصی اعطای شده و دولتمردان آن جوامع نیز به نحوی در سرمایه و یا منافع آن انحصارات سهیم و شریک هستند. در ایران بسیاری از تولیدکنندگان در زمینه‌های مختلف فرآورده‌ها و کالاهای مرتبط با صنعت نفت، خودرو، لاستیک، دارو، بانکداری خصوصی، نساجی، معدن و رشته‌های متنوع صنعتی را می‌توان ملاحظه نمود که به صورت انحصاری یا شبکه‌انحصاری فعالیت می‌کنند.

۴- بازارگانی و تجارت انحصاری: یکی از ویژگی‌های تجارت در دنیای امروز آن است که بدون احتیاج به زمینه‌سازی‌های تفضیلی و سرمایه‌گذاری‌های فیزیکی در امر تولید، می‌توان با خرید و فروش کالاهای در سطوح مختلف متفق شد. بخش تجارت از بخش‌هایی است که زمان خوابانیدن سرمایه در آن بسیار کمتر از بخش‌های تولیدی است و از طرفی، از بسیاری از مواد و محصولاتی که بر سر راه تولیدکننده وجود دارد، آسیب نمی‌بینند، لذا از سود بیشتر در زمان کمتر برخوردار است. در کشورهایی که اقتصاد دولتی رشد کرده و در اثر پدیده "ازدحام دولت"^(۶) بخش خصوصی از سرمایه از صحنه‌های اقتصادی بیرون رانده شده است، بازارگانی و تجارت خارجی به صورت انحصاری عمل می‌کند که بیشتر شکل دولتی داشته، یا اعطای مجوز به دیگران در چارچوب قواعد غیرموضوعه، ولی نهادینه شده‌ای صورت می‌گیرد. خریدهای دولتی، به ویژه از خارج نیز مشمول این موضوع می‌باشد. در سال ۱۳۸۰ گمرک ایران اعلام نمود که ۴۵ اسکله وجود دارد که تحت نظارت گمرک نمی‌باشد و ورود کالا و یا خروج آن از طریق اسکله‌های مزبور تحت کنترل هیچ گمرکی نیست. سازمان بازارسی کشور تعداد این اسکله‌ها را در جنوب کشور بالغ بر صدها اسکله گزارش می‌کند که از بدین اتفاق بوده‌اند.^(۷) براساس گزارش سازمان بازارسی کشور، این اسکله‌ها عمدها متعلق به نهادهای مختلف دولتی، نیروهای

۲۲) حمید حاجی عبدالوهاب، دبیر ستاد مبارزه با قاچاق کالا در گفتگو با خبرگزاری فارس (روزنامه شرق ۱۳۸۲/۷/۸) ابراز می‌دارد: جدیدترین و بزرگترین پرونده قاچاق کالا مربوط به ورود غیرقانونی بیش از ۲۰۰۰ خودرو در ستاد مبارزه با کالای قاچاق در حال بررسی است. پرونده فوق جدای از پرونده قبلی است که دو سال پیش کشف و در حال بررسی است. با توجه به اطلاعات بدست آمده از پرونده فوق، برخی افراد با سوءاستفاده از مجوزهای خاص اقدام به ورود غیرقانونی بیش از ۲۰۰۰ خودرو قاچاق به داخل کشور کرده‌اند. با توجه به اسناد و اطلاعات بدست آمده، افرادی که اقدام به سوءاستفاده کرده‌اند، جزو افراد ذینفود هستند که از مقام و موقعیت خود سوءاستفاده کرده‌اند. البته در شرایط فعلی که پرونده در حال بررسی است، بهصلاح نیست که اسم یا سمت افراد پرونده شود. پرونده قبلی قاچاق خودرو نیز در دادسرای نظامی تحت رسیدگی است. با توجه به اعتراض افراد دستگیرشده، قاچاق خودرو توسط باند فوق و طی سه تا چهار سال گذشته صورت می‌گرفته است. متهمنان تحت پوشش مجوزهایی که دستگاه‌های مختلف برای واردات کالا داشته‌اند، اقدام به جعل اسناد و واردکردن غیرقانونی خودرو کرده‌اند. این افراد خود کارمند دستگاه‌های فوق بودند. لذا به واسطه نفوذ و اطلاع از قوانین و مقررات، اقدام به ورود غیرقانونی خودرو و جعل اسناد کردند. با توجه به این که خودروهای واردشده به صورت غیرقانونی و جعلی پلاک شده و به مردم واگذار شده است، دستگاه قضایی در حال شناسایی و ضبط خودروهای فوق است. تاکنون بیش از ۲۵۰ دستگاه از این خودروها شناسایی و ضبط شده است. یکی از دلایل طولانی شدن بررسی این پرونده، شناسایی خودروهای فروخته‌شده شناسایی شوند، امکان صدور حکم قطعی وجود ندارد. نگاه کنید به: <http://www.sharghnewspaper.com/۸۲-۷-۸/economic.htm>

۲۳) حمید حاجی عبدالوهاب، دبیر ستاد مبارزه با قاچاق کالا در گفتگو با خبرگزاری فارس (روزنامه شرق ۱۳۸۲/۷/۸) ابراز می‌دارد: یک باند قاچاق عمدۀ دستگاه خانگی نیز کشف شده است که بالغ بر ده‌ها‌هزار دستگاه لوازم خانگی از انواع مختلف توسط این باند وارد کشور شده است. با توجه به این که پرونده در حال کارشناسی است، نی‌توان از هم‌اکنون ارزش کالاهای قاچاق شده را مشخص کرد. نگاه کنید به: <http://www.sharghnewspaper.com/۸۲-۷-۸/economic.htm>

- JOMHOORI ۱۳۸۱/۱۳۸۱۰۹۰۹/۱۳۸۱۰۹j5mhor_i
 nashriatislami\eghtesadi.HTML#awal_tir
 (۱۱) شبکه رادیو خبر ساعت ۱۱ صبح ۱۰ اردیبهشت ۱۳۸۲
 (۱۲) اظهارات ریس ستد مبارزه با قاچاق کالا و ارز /
<http://news.roshangari.com/resaneha/autosite/sitedata/۲۰۰۳۰۱۱۷۵۵۹۱۳.html>
 (۱۳) نگاه کنید به: <http://www.hamshahri.org/hamnews/۱۳۸۰/۸۰/۱۱۱۶/eqtes.htm#eqte>
 (۱۴) ستاد مبارزه با کالای قاچاق و ارز رقم ۴/۵ میلیارد دلار و دبیرخانه مناطق آزاد رقم ۸/۵ میلیارد دلار را برآورد می‌کنند. اداره گمرک و بانک مرکزی نیز ارقام ۲/۵ و ۱/۱ میلیارد دلار را ذکر می‌کنند که با توجه به اقلام مختلف کالاهای قاچاق که در همین مقاله ذکر شده است، به نظر برآوردهای اربیب می‌باشند. نگاه کنید به: حیات نو اقتصادی ۲/۵ خرداد ۱۳۸۲
 (۱۵) نگاه کنید به: <http://news.roshangari.com/resaneha/autosite/sitedata/۱۱۷۰۵۰۱۳.html>
 (۱۶) گزارش طرح تحقیق و تفحص مجلس شورای اسلامی از واردات قاچاق چای / روزنامه حیات نو اقتصادی ۲/۱ خرداد ۱۳۸۲ /صفحه ۴. همچین نگاه کنید به: <http://www.sharghnewspaper.com/۸۲-۷-۸/economic.htm>
 (۱۷) کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی / طرح تحقیق و تفحص از واردات قاچاق چای: <http://www.irmdi.net/News/News.asp?۱۲۲>
<http://www.hamshahri.net/hamnews/۱۳۸۱/۰۵۱۴/bazar.htm>
 (۱۸) سیداحمد نجخوانی / ۱۳۸۰/۱۳۸۱۰۹/۱۳۸۱۰۹j5mhor_i
 معادن ۳ تیر / نگاه کنید به: <http://www.iccim.org/Persian/Magazine/۱۳۸۱/tir/۰۳.htm>
 (۱۹) احسان سلطانی / صنایع نساجی و خودروسازی، حال و آینده ۱۳۸۱ / نشریه اتاق بازرگانی و صنایع و معدن ۳ تیر / نگاه کنید به: <http://www.hamshahri.org/hamnews/۱۳۸۱/۰۵۱۴/bazar.htm>
 (۲۰) م. متین / ماهنامه مهندسی، اقتصادی و خبری پیام فردا / شماره ۲/۷ / آذر ۱۳۸۱ /صفحه ۵ نگاه کنید به: <http://www.hamshahri.org/hamnews/۱۳۸۱/۰۵۱۴/bazar.htm>
 (۲۱) نگاه کنید به: <http://www.hamshahri.org/hamnews/۱۳۸۱/۰۵۱۴/bazar.htm>

در ارتباط با قاچاق لوازم خانگی نیز گفتنی است که باندهای فعال واردکننده این لوازم در اندازه‌های بزرگ (دها هزار دستگاه) قاچاق عمل می‌کنند که این انداره فعالیت لزوماً یا باید با مجوزهای خاص صورت گیرد یا این که قبلاً ایستهای بازرسی هنگام جابجایی کالاهای قاچاقچیان توجیه شده باشند، زیرا مسیر طولانی جنوب به شمال کشور همواره پر از ایستهای بازرسی فعال است و نمی‌توان این تعداد ایستهای بازرسی را نادیده شمرد (۲۳). ■ ادامه دارد

زیرنویس‌ها

- (۱) نگاه کنید به: <http://www.vsang.com/weekly/۱/sangfarsh>
 (۲) نادر کله‌ی درگفتگو با بی‌بی‌سی ۲۸ مهر ۱۳۸۲
 (۳) هفته‌نامه برنامه/سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی/ حیات نو اقتصادی / اول تیرماه ۱۳۸۲
 (۴) اخیراً، براساس یک پخشنامه، وزارت نفت مکلف شده است که اطلاعات مربوط به قراردادهای بیع متقابل را در پایان هر سال به وزارت امور اقتصادی و دارایی ارایه کند. نگاه کنید به: <http://www.irangreenpen.com/news/e.۲۶۱۲.htm>
 (۵) هزینه این قراردادها در سایر کشورها حدود ۲۵ درصد است، ولی در ایران این ارقام به دو تا سه برابر رقم جهانی نیز می‌رسد. برای مثال، قرارداد بیع متقابل با شرکت توکال با رقم ۱۸ درصد بود. نگاه کنید به: <http://www.irangreenpen.com/news/e.۷۱۱.htm>
 (۶) Crowding Out Effect.
 (۷) نگاه کنید به: http://www.idehnegar.net.ir/JOMHOORI ۱۳۸۱/۱۳۸۱۰۹۰۹/۱۳۸۱۰۹j5mhor_i/nashriatislami\eghtesadi.HTML#awal_tir
 (۸) نگاه کنید به اظهارات وزیر بازرگانی در ۲۹ تیرماه ۱۳۸۱ در مجله هفتگی رفاه: <http://www.refahweekly.com/eco/pz.۹hfsp.htm>
 (۹) نگاه کنید به روزنامه حیات نو اقتصادی / ۱۶ مهر ۱۳۸۲.
 (۱۰) نگاه کنید به: <http://www.idehnegar.net.ir/>

برای درج آگهی‌های خود از امکانات ما بپرسید.